

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ'NDE ÇALIŞAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ YAYIN ETİĞİ KONUSUNDAKİ BİLGİ ve GÖRÜŞLERİ*

Murat CİVANER*, Yücel DEMİRAL**, Semih ŞEMİN*, Zuhâl Amato OKUYAN*

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Etik Anabilim Dalı*
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı**

ÖZET

Bu çalışmada, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde (DEÜTF) çalışmakta olan tüm akademik personelin yayın etiği konusundaki eğitim düzeyleri, öğretim elemanlarının bilimsel bir araştırmada yazar olabilmek için gerekli olduklarını düşündükleri ölçütler ve bu ölçütlerin The International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) tarafından kabul edilen yazarlık ölçütlerine uygunluğu, yazar olabilmek için anabilim dallarında uygulanan ölçütler ve öğretim elemanlarınca yayın etiği konusunda sorun olarak tanımlanan konular saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla 12 soruluk bir anket formu uygulanmıştır. 657 öğretim elemanından 230'u anketi yanıtlamış; %10.4'ü zaten önce konu hakkında eğitim aldığını belirtirken, %89.6'sı bu konudaki bilgilerini kendi değerlendirmelerine göre yetersiz bulmuştur. Öğretim elemanlarının ICMJE tarafından kabul edilen yazarlık ölçütlerinin tümünü bilme oranı %16.0'dır. Anabilim dallarında çeviri yapmak (%32.5), istatistik değerlendirme (%32.5), anabilim dalı başkanı olmak (%28.9) oldukça sık oranlarda yazar olabilmek için yeterli görülmektedir. Öğretim elemanları yayın etiği ile ilgili olarak gördükleri ilk üç sorun, "Hediye yazarlık", "Araştırma sonuçlarının değiştirilerek yayımlanması" ve "Anlamlı sonuç çıkarmak için yapılan değişiklikler" dir.

Anahtar sözcükler: Yayın etiği, Yazarlık

Bilimsel araştırmalarda etik değerlerin gözetilmesi, gerek Türkçe gerekse yabancı kaynaklı yayınlarda güncelliğini korumakta ve sıklıkla dile

SUMMARY

Ethical considerations in scientific publications is still debated. It is mostly accepted that there should be criteria for the authorship. In this observational study we tried to investigate knowledge of the academic staff of the Dokuz Eylül University Medical Faculty on criteria for authorship which is established by The International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE). The academic staff were questioned whether they had specific education on publication ethics. The attitudes of and the problems defined by the faculty members and the criteria applied by different departments about authorship were also studied. A questionnaire with 12 questions was applied to the whole population of faculty members which was 657. Two hundred thirty of 657 answered the questionnaire (35.0%). While 10.4 % of the academic staff declared that they had an education, 89.6 % of the faculty members assessed their knowledge as "insufficient" about ethical rules of scientific publication. ICMJE criteria were known by 16.0% of them. Translation (32.5%), statistical assessment (32.5%) or being the head of a department (28.9%) were found adequate for authorship. Gift authorship, changing the results of the study, and forcing changes in order to obtain "statistically significant" results were ranked as most imported ethic problems. It was concluded that implementation of the publication ethics issues to the pre and postgraduate education programmes would be effective.

Key words: Medical Ethics, Authorship

getirilmiştir. Ancak bu değerlerin belirlenme yönteminin nasıl olacağı tartışmalıdır. Bilimsel araştırmalarda karşılaşılan etik sorunlar araştırmanın

* Bu araştırma 9.6.1999'da, I.Ulusal Tıbbi Etik Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

planlanması, uygulanması, finansmanı, değerlendirilmesi ve yayımlanmasında ortaya çıkabilmektedir. Araştırmanın yayımlanmasında, birden çok yerde yayım, parçalayarak yayım, tekrar yayım ve yazarlık ile ilgili sorunlar temel tartışma konularını oluşturmaktadır.

Yazar olma ölçütleri ve isimlerin hangi ilkelere göre sıralanması gerektiği yazarlık ile ilgili başlıca sorunlardır. The International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) yazar olma ölçütlerini araştırmanın planlanmasına, verilerin incelenmesine, makalenin kaleme alınmasına, yorumuna ve son biçimin gözden geçirilmesine katılım olarak belirlemiştir (1). Bu ölçütler 300'den fazla dergi tarafından kabul edilmiştir (2). Bununla beraber, konuyla uğraşan kesimler bugün için araştırma ve yayım etiği konularında görüş birliği sağlayabilmiş değildiler. ICMJE yukarıda sayılan ölçütlerin tamamının yerine getirilmesi durumunda yazar olunabileceğini bildirmiştir.

Burada vurgulanması gereken yayındaki her yazarın yayımın tamamından sorumlu olduğudur. Yazar olmaya yetmeyen durumlar veya katkılar ise; araştırmanın yapıldığı bölümün sorumlusu olmak, maddi kaynak sağlamak, veri toplanmasına katkıda bulunmak, istatistiksel değerlendirmeler yapmak biçiminde belirtilmektedir. Bu türden yazar olmaya yeterli görülmeyen katkılar için makaleye bir bilgilendirme yazısının eklenmesi önerilmektedir. Böyle bir bilgilendirme yazısının olmaması, yazının daktilo edilmesi dahil olmak üzere hiçbir katkının alınmamış olduğunu göstermektedir. Yapılan bir çalışmada, çalışmaya alınan akademisyenlerin %76'sı bir yazarlık konusunda ölçüt olması

gerektiğini bildirmiştir (2). Ancak ölçütlerin neler olduğunu bilenlerin oranı %49, bu ölçütleri uygulayanların oranı ise %35'dir.

Günümüzde araştırmaların bir ekip işi olarak yürütülmesi ve birden çok yazarının olması geçmişe göre çok daha siktir. Örneğin yüz yıl önce The New England Journal of Medicine dergisine gelen yazıların %98'i tek yazarlıyken bu oran günümüzde %5'ten azdır (3). Yine aynı dergide 1993 yılında çıkan bir araştırmanın 972 tane yazarı vardır ve makalede her yazara yaklaşık 2 kelime düşmektedir (4).

Bununla birlikte araştırmacıların yayım sayıları da çok büyük rakamlara ulaşmaktadır. 10 senede yaklaşık 950 makale yayımlayan araştırmacılar vardır (5). Varolan bu tabloda, kimlerin yazar olması ve isimlerin hangi ilkeler doğrultusunda sıralanması gerektiği yazarlık ile ilgili temel sorunlardır. Örneğin yapılan bir çalışmada birinci isim dışındaki yazarların %30'dan fazlasının araştırmaya temel bir katkısının olmadığı belirtilmektedir (3).

Bir çok araştırmacı sonuçlarını çarpıcı biçimde sunmak isteyebilmektedir. Araştırmacılar da "pozitif" ya da "anlamlı" sonuçları olan araştırmaların yayımlanma şansının artacağına ilişkin bir eğilim söz konusudur. Yapılan çalışmalar, dergi editörleri ve hakem kurullarının da bu yönde eğilimleri olduğunu düşündürmektedir (6). Laboratuvar ya da bölüm başkanları isimleri, o laboratuvar veya bölümde yapılan tüm çalışmalarda yer alabilmektedir. Araştırmalar bölüm içi akademik kurullar tarafından değerlendirilmekte ve nesnel olmayan kurallar uygulanabilmektedir. Bu konudaki diğer bir sorun da, genç araştırmacıların

çalışmalarının yayımlanma olasılıklarını artırmak için tanınmış kişilerin isimlerini çalışmaya dahil etme çabalarıdır.

Ülkemizde araştırmalarda gözlenebilen etik sorunların nitelik ve niceliği hakkındaki çalışmalar oldukça azdır. Ayrıca etik sorunların araştırmacılar tarafından ne kadar bilindiği konusunda da yeterince bilgimiz yoktur.

AMAC

Bu çalışmada, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde (DEÜTF) çalışan öğretim elemanlarının yayım etiği konusunda;

- sorun olarak tanımladıkları olguların saptanması,
- yazarlık ölçütleri hakkındaki bilgi düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca, anabilim dallarında uygulanmakta olan yazarlık ölçütlerinin belirlenmesi, çalışmanın diğer bir amacıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma, tanımlayıcı tiptedir.

Evren

Çalışmanın evreni, DEÜTF'ndeki tüm öğretim elemanlarıdır (657 kişi).

Örneklem

Evrenin tamamı örneklem olarak alınmıştır.

Veri Toplama Biçimi

Veriler 1 Haziran 1998-31 Temmuz 1998 tarihleri arasında, anket formu kullanılarak elde edilmiştir. Öğretim elemanlarından, anabilim dallarına gönderilen anketleri yanıtlamaları istenmiş ve iki aylık zaman diliminden sonra anketler toplanmıştır.

Tanım ve Kriterler

Öğretim elemanlarının, bilimsel bir araştırmada yazar olabilmek için gerekli ölçütler konusundaki bilgi düzeyleri, ICMJE'nin kabul ettiği "Vancouver ölçütleri" göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Bu ölçütler, "Araştırmanın ilk taslağını hazırlamak", "Çalışmanın planlanması, verilerin yorumlanması", "Araştırmanın eleştirel değerlendirilmesi ve yorumlanması" ve "Araştırmanın yayınlanacak son şeklini belirlemek"tir. ICMJE'e göre, bilimsel bir araştırmada yazar olabilmek için bu ölçütlerin tamamının karşılanması gerekmektedir (2). Dolayısıyla, Vancouver ölçütleri'nin tamamını bilen öğretim elemanları, "bilgili" olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Anketler yüzyüze görüşme tekniği ile uygulanmadığından, anketin yanıtlanma oranı yaklaşık üçte bir oranında kalmıştır (%35.0).

BULGULAR ve TARTIŞMA

Tablo 1'de araştırmaya katılan öğretim elemanlarının yaş gruplarına göre dağılımı görülmektedir. Araştırmaya katılanların yaklaşık yarısı 30-39 yaş grubundadır (%47.3).

Tablo 1. Öğretim elemanlarının yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş grubu	Sayı	%
30 yaş altı	77	34,4
30-39	106	47,3
40-49	27	12,1
50 ve üstü	14	6,2
Toplam	224	100,0

*6 katılımcı yaşını belirtmedi.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının %45,4'ü araştırmaya görevlisidir (Tablo II). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki öğretim üyelerinin toplamıyla karşılaştırıldığında, anketi yanıtlama oranlarının uzmanlar dışında dengeli olduğu söylenebilir.

Tablo II. Öğretim elemanlarının akademik unvanlarına göre dağılımı

Akademik unvan	Araştırmaya katılanlar		DEÜTF Toplam	
	Sayı	% ¹	Sayı	% ²
Prof.	30	13,0	94	31,9
Doç.	32	13,9	67	47,8
Yrd.Doç.	28	12,2	62	45,2
Öğr.Gör.	20	8,7	45	44,4
Uzman	16	7,0	63	25,4
Arş.Gör.	104	45,2	326	31,9
Toplam	230	100,0	657	-

¹ Sütun yüzdesi

² Satır yüzdesi

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının yaklaşık yarısı Dahili Bilimler'de çalışmaktadır (%49,1) (Tablo III). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki öğretim üyelerinin toplamıyla karşılaştırıldığında, Temel Bilimler'de çalışan öğretim elemanlarının anketi yanıtlama oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo IV'te araştırmaya katılan öğretim elemanlarının yayın etiği konusunda herhangi bir eğitim alıp almadıklarına göre dağılımları görülmektedir. Bu veri sadece eğitim alıp almadıklarına göre elde edilmiş, eğitimin nicelik ve niteliğine ilişkin soru yöneltilmemiştir. Buna göre öğretim elemanlarının %5,7'si mezuniyet öncesi, %6,6'sı ise mezuniyet sonrasında yayın etiği ile

ilgili eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. 4 öğretim elemanı mezuniyet öncesi ve sonrasında eğitim aldığını belirttiğinden, toplam 24 öğretim elemanının yayın etiği konusunda eğitim aldığını belirttiği görülmektedir (%10,4). Bu oranın oldukça düşük olduğu söylenebilir ve tıp eğitimi sırasında ve sonrasında, özellikle akademik çalışma yaşamında, eğitim programlarının gerekliliğini göstermektedir. Tablo IV'teki bulguları destekler yönde, öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu yayın etiği konusundaki bilgilerini yetersiz olarak nitelendirmektedir (%89,6).

Tablo III. Öğretim elemanlarının çalıştıkları bölümlere göre dağılımı

Bölüm	Araştırmaya katılanlar		DEÜTF Toplam	
	Sayı	% ¹	Sayı	% ²
Temel Bilimler	34	14,8	72	47,2
Dahili Bilimler	113	49,1	306	36,9
Cerrahi Bilimler	83	36,1	243	34,2
Toplam ³	230	100,0	621	-

¹ Sütun yüzdesi

² Satır yüzdesi

³ 36 katılımcı bu soruyu yanıtlamadı.

Tablo IV. Öğretim elemanlarının yayın etiği konusundaki eğitim durumlarına göre dağılımı

Eğitim durumu	Mezuniyet öncesi		Mezuniyet sonrası	
	Sayı	%	Sayı	%
Eğitim almış	13	5,7	15	6,6
Eğitim almamış	215	94,3	214	93,4
Toplam ¹	228	100,0	229	100,0

¹ 2 katılımcı eğitim durumunu belirtmedi.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarından, bilimsel bir yayında yazar olabilmek için gerekli olan dört ölçütü belirtmeleri istenmiştir. Tablo V'te bu ölçütlerin dağılımı görülmektedir. Öğretim elemanları "Çalışmanın planlanması, verilerin yorumlanması" ve "Konuyu "akıl etmek", araştırmanın ilk taslağını hazırlamak" ölçütlerinin yazar olabilmek için, büyük oranlarda gerekli olduğunu düşünmektedirler (%91.3 ve %89.5). Ancak "Araştırmanın eleştirel değerlendirilmesi ve yorumlanması", "Laboratuvar ya da klinik uygulamayı yapmak" ve "Araştırmanın yayınlanacak son şeklini belirlemek" ölçütleri hakkında karşıt görüşler hemen hemen eşit orandadır. Sıralama açısından bakıldığında, Vancouver ölçütlerinin ilk beş içinde yer aldığı görülmektedir. Farklı olan, "Laboratuvar ya da klinik uygulamayı yapmak" ölçütüdür ve öğretim elemanları tarafından en sık işaretlenen dördüncü ölçütü oluşturmaktadır.

İlginci olan başka bir bulgu, "Literatür taramak" ölçütünün, önemli sayılabilecek bir oranda yeterli görülmesidir (%42.8). "Anabilim dalı başkanı olmak", "Çeviri yapmak" ve "Grafik ve tabloları hazırlamak" çok düşük oranlarda yazar olabilmek için yeterli ölçüt kabul edilmiştir (%1.3,%0.9 ve %0.4).

Vancouver ölçütlerini bilme düzeylerine göre dağılım incelendiğinde, dört ölçütü de bilenlerin oranının %16.0 olduğu saptanmıştır (Tablo VI). Genel olarak öğretim elemanlarının bu ölçütlerden haberdar oldukları ya da yazarlık konusunda uluslararası ölçütlere uygun düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Ancak ICMJE belirlediği yazarlık ölçütlerinin tamamının yerine getirilmesi durumunda yazar olunabileceğini bildirmiştir ve bu bağlamda ölçütlerin tamamını benimseyenlerin oranı oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Tablo V. Öğretim elemanlarının yazar olabilmek için yeterli saydıkları ölçütlerin dağılımı

ÖLÇÜTLER	Yeterli		Yetersiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çalışmanın planlanması, verilerin yorumlanması*	209	91.3	20	8.7	229	100.0
Konuyu "akıl etmek", araştırmanın ilk taslağını hazırlamak*	205	89.5	24	10.5	229	100.0
Araştırmanın eleştirel değerlendirilmesi ve yorumlanması*	123	53.7	106	46.3	229	100.0
Laboratuvar ya da klinik uygulamayı yapmak	117	51.1	112	48.9	229	100.0
Araştırmanın yayınlanacak son şeklini belirlemek (araştırmayı yazmak)*	112	48.9	117	51.1	229	100.0
Literatür taramak	98	42.8	131	57.2	229	100.0
İstatistik değerlendirme	28	12.2	201	87.8	229	100.0
Anabilim dalı başkanı ya da bölüm sorumlusu olmak	3	1.3	226	98.7	229	100.0
Çeviri yapmak	2	0.9	227	99.1	229	100.0
Grafik ve tabloları hazırlamak	1	0.4	228	99.6	229	100.0

*Vancouver ölçütleri

Tablo VI. Öğretim elemanlarının yazar olabilmek için gerekli ölçütleri bilme düzeylerinin dağılımı

ÖLÇÜTLER*	Sayı	%
Tamamı	37	16,0
5 ölçüt	124	53,9
2 ölçüt	62	27,0
4 ölçüt	8	2,2
0 ölçüt	2	0,9
Toplam	230	100,0

* Vancouver ölçütleri

Tablo VII. Öğretim elemanlarının çalıştıkları anabilim dallarında yazar olabilmek için uygulanan ölçütlerin dağılımı

ÖLÇÜTLER	Uygulanıyor		Uygulanmıyor		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çalışmanın planlanması, verilerin yorumlanması*	194	85,1	34	14,9	228	100,0
Konuyu "akıl etmek", araştırmanın ilk taslağını hazırlamak*	191	83,8	37	16,2	228	100,0
Araştırmanın yayınlanacak son şeklini belirlemek (araştırmayı yazmak)*	165	72,4	63	27,6	228	100,0
Laboratuvar ya da klinik uygulamayı yapmak	164	71,9	64	28,1	228	100,0
Literatür taramak	134	58,8	94	41,2	228	100,0
Araştırmanın eleştirel değerlendirilmesi ve yorumlanması*	130	57,0	98	43,0	228	100,0
İstatistik değerlendirme	74	32,5	154	67,5	228	100,0
Çeviri yapmak	74	32,5	154	67,5	228	100,0
Anabilim dalı başkanı ya da bölüm sorumlusu olmak	66	28,9	162	71,1	228	100,0
Grafik ve tabloları hazırlamak	64	28,1	164	71,9	228	100,0
Hiçbiri	22	9,6	206	90,4	228	100,0

* Vancouver ölçütleri

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarından, çalıştıkları anabilim dallarında uygulanan yazarlık ölçütlerini belirtmeleri istenmiştir. Tablo VII'de görüldüğü gibi, anabilim dallarında en sık uygulanan ilk dört ölçütün üçü Vancouver ölçütleri ile uyumludur. "Olması gereken" ve "Olan" anlamında bakıldığında, "Laboratuvar ya da klinik uygulamayı yapmak" ölçütünün sırasının değişmediği, ancak "Araştırmanın eleştirel değerlendirilmesi ve yorumlanması" ölçütünün yazar olabilmek için altıncı sırada gözetildiği saptanmıştır (Tablo V).

"Literatür taramak" ölçütü, dikkat çekici biçimde beşinci sıradadır. Diğer bir deyişle bu ölçüt, anabilim dallarında bilimsel çalışmalarda yazar olabilmek için %58.8 oranında yeterli kabul edilmektedir. Ayrıca, "İstatistik değerlendirme", "Çeviri yapmak", "Anabilim dalı başkanı olmak", ve "Grafik ve tabloları hazırlamak" ölçütleri yaklaşık olarak üç anabilim dalının birinde yazarlık için yeterli görülmektedir.

Vancouver ölçütleri dışında kalan ölçütlerin yazar olabilmek için yeterli olmamasının nedeni, yazarların araştırmanın tamamından sorumlu olmalarının gerekmesidir. Örneğin yalnızca literatür tarayan ya da laboratuvar uygulamasını yapanlar, bu

anlamda araştırmanın tamamından sorumlu olamazlar. Bu tür katkılar, bilgilendirme yazısıyla belirtilmelidir.

Tablo VIII'de, öğretim elemanlarının yayın etiği sorunları hakkındaki görüşlerinin dağılımı görülmektedir. Öğretim elemanları, ankette tanımlanan olguların çoğunu büyük oranda yayını etiği sorunu olarak tanımlamaktadırlar. Ancak bir araştırmanın parçalanarak yayımlanması öğretim elemanlarının %30,4'ü, onursal yazarlık %29,0'ı ve aynı yayının belirtilmeden birden fazla yerde yayımlanması %27,7'si tarafından yayını etiğine aykırı görülmemiştir.

Tablo VIII. Öğretim elemanlarının yayını etiği sorunları hakkındaki görüşleri

SORUN	Sorundur		Değildir		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Araştırmanın parçalanarak yayımlanması	156	69,6	68	30,4	224	100,0
"Onursal" yazarlık	159	71,0	65	29,0	224	100,0
Aynı yayının belirtilmeden birden fazla yerde yayımlanması	162	72,3	62	27,7	224	100,0
Yazar isimlerinin sıralanması	194	86,2	31	13,8	225	100,0
Aynı yayının belirtilmeden değişik zamanlarda tekrar yayımlanması	200	89,7	23	10,3	223	100,0
Başka bir araştırmanın kaynak göstermeden kullanılması	206	91,1	20	8,9	226	100,0
Sahte dergilerde yayını yapmak	203	91,4	19	8,6	222	100,0
"Masabaşı" yayını yapmak	209	92,9	16	7,1	225	100,0
Anılamlı sonuç çıkarmak için yapılan değişiklikler	216	94,7	12	5,3	228	100,0
Araştırma sonuçlarının değiştirilerek yayımlanması	214	95,5	10	4,5	224	100,0
Hediye yazarlık	219	96,1	9	3,9	228	100,0

Onursal yazarlık uygulaması, anabilim dalı başkanına saygı ifadesi olarak veya çalışmanın yayımlanma şansını arttırmak için kullanılmaktadır. Araştırmanın birden fazla yerde belirtilmeden yayımlanması ve bir araştırmanın parçalanarak farklı yayımlar gibi yayımlanması, yayın sayısını arttırmaya yönelik uygulamalardır. Akademik yükseltmelerde YÖK uygulamalarıyla yayın sayısının ön plana çıkarılması, yayın sayısını arttırmaya yönelik baskı oluşturmakta ve bu etken eğitimsizlikle birleşince birçok yayın etiği sorunu, "olağan uygulama" olarak nitelendirilebilmektedir. Akademisyenler araştırma ve bu konuda görülebilecek etik sorunlarla ilgili olarak bir eğitim almadan, gerekli yetenekleri kazanmadan araştırma yapmaya zorlanabilmektedirler. Yayın sayısının artırılması, bazı akademisyenler için kendilerine imkanlar kazandıracak bir araç gibi algılanabilmektedir. Türkiye'deki akademik yükseltmelerde yayınların niteliğinden çok sayısı önem kazanmakta ve bu da başlı başına bir araştırma yapma nedeni olabilmektedir. Bilimsel araştırma ve yayın üzerine yapılan böyle bir baskının, dürüstlük ilkesine zarar verebileceği ve beraberinde dolandırıcılık, eser hırsızlığı ve şarlatanlığa kadar varabilen vahim sonuçlara neden olabileceği açıktır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

- Toplam 24 kişi (%10.4) yayın etiği konusunda eğitim almıştır.
- Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu yayın etiği konusundaki bilgilerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (%89.6).
- Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının belirttikleri, bilimsel bir yayında yazar olabilmek

için gerekli olan ilk dört ölçütün üçü Vancouver ölçütleriyle uyumludur.

- "Laboratuvar ya da klinik uygulamayı yapmak" ve "Literatür taramak" ölçütü, yazar olabilmek için katılımcıların yaklaşık yarısı tarafından yeterli görülmüştür (%51.1 ve %42.8).
- Vancouver ölçütlerinin tamamını bilen öğretim elemanlarının oranı %16.0'dır.
- Anabilim dallarında en sık uygulanan ilk dört yazarlık ölçütünün üçü Vancouver ölçütleri ile uyumludur.
- "Literatür taramak" ölçütü, anabilim dallarında bilimsel çalışmalarda yazar olabilmek için %58.8 oranında yeterli kabul edilmektedir.
- "İstatistik değerlendirme", "Çeviri yapmak", "Anabilim dalı başkanı olmak", ve "Grafik ve tabloları hazırlamak" ölçütleri yaklaşık olarak üç anabilim dalından birinde yazarlık için yeterli görülmektedir.
- Öğretim elemanları, ankette tanımlanan olguların çoğunu büyük oranda yayın etiği sorunu olarak tanımlamaktadırlar. "Hediye yazarlık", "Araştırma sonuçlarının değiştirilerek yayımlanması" ve "Anlamlı sonuç çıkarmak için yapılan değişiklikler" ilk üç sıradadır.
- Aynı yayının belirtilmeden birden fazla yerde yayımlanması, öğretim elemanlarının %27.7'si tarafından sorun olarak görülmemiştir. Benzer biçimde, öğretim elemanlarının yaklaşık üçte biri, "Onursal" yazarlık ve bir araştırmanın parçalanarak ayrı ayrı yayımlar haline dönüştürülmesini yayın etiğine aykırı bulmamaktadırlar. Yayın etiği sorunlarının önemli nedenlerinden biri, bu konudaki eğitim eksikliğidir. Tıbbi Etik anabilim

dalları, mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programlarında yayın etiği konusuna yer vermemişlerdir. Ancak sadece eğitimin yeterli olmayacağı açıktır. Bu nedenle yayın etiği ihlallerinin azaltılmak için denetim ve yaptırım mekanizması oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Bu anlamda Türkiye’de yayıncıların bilimsel derneklerin “Editörler Birliği” oluşturması, yayın etiği konusundaki ölçütleri belirlemesi ve dergilere gönderilen çalışmaların bu açıdan değerlendirilmesini uygun olacaktır.

Ülkemizdeki son yıllarda ilgili en önemli düzenlemelerden biri olan ve Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi’ni yerine geçerek üzere 1998’de Türk Tabipleri Birliği 42. Kongresi’nde kabul edilen Hekimlik Meslek Etiği Kuralları’nın 49.maddesi, yayın etiğine ilişkindir (7).

“Hekim araştırma verilerini akademi dışındaki ve yayına hazırlanacak bilimsel eserlere sunmamasıdır. Çalışmaya ilişkin katılmaması, eserleri yayına sunmaya yer atması. Kurumu göstermeden ve izine alınmadan verilerini başka kişilerle paylaşmamasıdır.”

KAYNAKLAR

1. International Committee of Medical Journal Editors. Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals. N Engl J Med 1997; 336:310-315.
2. Bishop R, Rankin J, McVitt T, Thomas L, et al. The vexed question of authorship: views of researchers in a British medical faculty. BMJ 1997; 314:1009-1012.
3. Shapiro D, et al. The Contributions of Authors to Manuscripts. Biomedical Research Papers, JAMA 1994;271:438-442.
4. Drummond R. Authorship! Authorship! JAMA 1994;271:469-471.
5. Anderson C. Writers’ Cramp. Nature 1992;355:101-102.
6. Easterbrook P, ve diğerleri. Publication bias in clinical research. Lancet 1991;337:867.
7. Hekimler ve Tabip Odası Yöneticileri İçin Meszuat. Türk Tabipleri Birliği Yayın, 1999;137.